

Måndagen då Sverige stannade

Berättelse

Det var måndagen den 8 oktober 2012, och klockan närmade sig åtta på kvällen. Runt om i Sverige slog människor på sina tv-apparater. På SVT skulle något nytt börja: den första delen av tv-serien *Torka aldrig tårar utan handskar*, som byggde på Jonas Gardells böcker. Han hade arbetat länge för att den här kvällen skulle bli verklighet.

Berättelsen utspelade sig i Stockholm på 1980-talet och handlade om unga homosexuella män som drabbades av den nya sjukdomen hiv. Eftersom sjukdomen var okänd och skrämmande, blev de sjuka ofta ensamma. Många i samhället vände dem ryggen, och en del inom vården var så rädda att de knappt vågade röra patienterna. Just därför hade Gardell velat skriva deras historia: för att de inte skulle glömmas bort.

Vägen dit hade varit lång. Först kom romanerna, och sedan gjordes de om till en tv-serie i tre delar som visades en måndag i taget. Regissören Simon Kaijser hade filmat berättelsen, men orden var Gardells egna. När den första delen nu rullade över skärmarna i hela landet, var det hans röst som nådde fram till miljoner människor.

Och de var verkligen många. Över 1,2 miljoner tittare följde det första avsnittet samma kväll, betydligt fler än vad någon hade räknat med. Folk satt tysta i sina soffor, och i hem efter hem rann tårarna. Dagen efter pratade människor om serien på arbetsplatser, i skolor och på bussar. En berättelse som tidigare bara funnits i böcker hade plötsligt blivit något som en hel nation upplevde tillsammans.

För Jonas Gardell var det ett av livets stora ögonblick. Han hade ofta fått publiken att skratta på scenen, men den här gången rörde han ett helt land till tårar. Året därpå, 2013, belönades serien med Kristallen för årets tv-drama, och de tre unga skådespelarna fick ett särskilt pris för sitt arbete mot fördomar kring hiv. Ändå var det inte priserna som betydde mest. Det viktigaste var att de män som samhället en gång hade vänt ryggen åt äntligen blev sedda – och ihågkomna.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
närma sig	komma allt närmare
en tv-apparat	själva tv:n som man tittar på
bygga på	Filmen ska bygga på en sann historia.
utspela sig	äga rum, hända (om en berättelse)
homosexuell	en person som blir kär i någon av samma kön
drabbas av	bli utsatt för något svårt
vända någon ryggen	lämna eller överge någon som behöver hjälp

ORD	FÖRKLARING
vården	sjukhus och personal som tar hand om sjuka
en regissör	den som leder inspelningen av en film
en skärm	ytan på en tv där bilden visas
ett avsnitt	en del av en tv-serie
en nation	ett helt land och dess folk
belöna	ge någon ett pris för något bra
en fördom	en negativ åsikt om någon utan att man känner personen

Läsförståelsefrågor

1. När och var startade berättelsen i den första delen av serien?
 1. En måndagskväll 2012, och berättelsen utspelade sig i 1980-talets Stockholm
 2. En sommardag 1985 på landet
 3. En morgon 2013 i Göteborg
2. Varför blev de sjuka männen ofta ensamma?
 1. De ville helst vara ensamma
 2. Sjukdomen var okänd och skrämmande, och många vände dem ryggen
 3. De flyttade utomlands
3. Hur kom tv-serien till?
 1. Gardell skrev först böckerna, som sedan gjordes till en serie i tre delar
 2. Serien spelades in redan på 1980-talet
 3. Den byggde på en annan författares böcker
4. Hur många såg det första avsnittet, och hur stod det i förhållande till förväntningarna?
 1. Färre än väntat
 2. Ungefär som väntat
 3. Över 1,2 miljoner, betydligt fler än väntat
5. Vad hände året därpå, 2013?
 1. Serien förbjöds
 2. Serien vann Kristallen för årets tv-drama
 3. Gardell slutade skriva
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Serien visades i tre delar, en måndag i taget.
 2. Det var priserna som betydde mest för Gardell.
 3. Simon Kaijser regisserade serien.
7. Texten säger att Gardell denna gång "rörde ett helt land till tårar". Vad menas med det? Förklara med egna ord.
8. Varför pratade så många människor om serien dagen efter, tror du?
9. Vad menas med att de glömda männen "äntligen blev sedda – och ihågkomna"?

Diskussionsfrågor

- Varför kan det vara starkt att många upplever en berättelse samtidigt?
- Finns det grupper i samhället i dag som riskerar att bli bortglömda eller dåligt behandlade?

- Vad tror du det betyder för anhöriga att en svår historia berättas öppet?
- **Skriv (4 meningar):** Beskriv en film, bok eller serie som har berört dig. Vad handlade den om, och varför berörde den dig?